

МИГРАЦИОННИ ПОЛИТИКИ ПО БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО

Щелиян Щерионов

Същността на всяко едно миграционно движение се определя от различни по своя характер въздействия. От съществено значение за миграцията на населението, обитаващо българските земи през XVIII–XIX в. (до 1878 г.), са провежданите върху изследваната територия и спрямо проучваното население миграционни политики на държави, които през различни етапи от периода са владеели цялото или части от проучваното географско пространство или индиректно са въздействали върху интересуващата ни общност.

При разглеждането на изследванията, свързани с изясняване на **теоретическите аспекти на миграционната политика**, прави впечатление многообразието и нередката противоречивост на лансираните становища¹. Тяхното обобщение и детайлен анализ обаче позволява да се изгради една основополагаща представа по проблема.

Бидейки едно от направленията на демографската политика, *миграционната политика се възприема като особена система от общоприети на ниво управление идеи и концептуално обединени средства, с помощта на които преди всичко държавата, но също така и обществените институции, съблюдавайки определени принципи, съответстващи на конкретноисторическите условия в отделните страни, предполагат достигането на цели, адекват-*

---

¹ Минков, М. Демография. С., 1999, с. 212; Илиева, Н. и кол. Демографска стратегия и политика за населението в прехода към пазарно стопанство. С., 1996 – планова задача на Института по демография към БАН, с. 16 и сл.; Пискунов, В., Стешенко, В. О демографической политики социалистического общества. – В: Демографическая политика. М. 1974, 15–28; Россет, Э. Принципы и проблемы перспективно политики народонаселения. – В: Демографическая политика. М. 1974, 52–69; Хомра, А. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования. М., 1979 г, с. 5 и сл.; Рыбаковский, Л. Миграционная политика, её цели и пути осуществления. – В: Демографическая политика СССР. М., 1983, 52–62; Мойсеенко, В. О содержании и тенденциях миграционных политик. – В: Демографическая политика СССР. М., 1983, 62–76; Малева, О. Миграционная политика – составная часть демографической политики. – В: Демографическая политика СССР. М., 1983, 76–82; Рыбаковский, Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика. М, 1987, с. 163 и сл.; Шамиур, О. Эволюция иммиграционного законодательства США в XX в. – В: Миграции и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Киев, 1990, 16–30; Шмидт, К. К вопросу о генезисе иммиграционной политики Великобритании. – В: Миграции и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Киев, 1990, 90–106; Демографический энциклопедический словарь. М., 1985, с. 250 и сл.

ни както на този, така и на следващия етап в развитието на обществото, които са свързани с миграционното движение на населението². По своята същност тя е структурално определена, има хронологично обособен и пространствено диференциран характер и представлява практическа реализация на миграционната теория.

Осъществяването на миграционната политика е предхождано от установяване наличието на потребните за нейната реализация фактори. В зависимост от непосредствената им връзка с миграционния процес и познанието върху въздействащите му закономерности те условно могат да се обособят на вътрешни и външни фактори. Вътрешните въздействат непосредствено върху миграциите, като за приемащите райони определящи сред тях се оказва съществуването на невисока плътност на населението при наличието на значителни природни ресурси и на заинтересованост от страна на управляващите, докато за отдаващите райони решаващи са относително високата (в сравнение с икономическите възможности) плътност на населението и наличието на традиционни контакти с регионите, където се мигрира. Що се отнася до външните фактори, те са от политическо, икономическо, административно и пр. естество, като анализът на динамиката в тяхното развитие е строго специфичен, самостоятелно обособен в рамките на научноизследователското пространство³.

Самото формиране на миграционната политика преминава през три основни етапа.

През първия се определя целта на тази политика, изграждат се основните концепции за нейната реализация, предназначават се конкретните задачи и се подбират средствата и мерките за тяхното осъществяване. Основната цел на миграционната политика се свежда до осъществяване на определено териториално разпределение на населението, съответстващо на общите икономически, политически и социални задачи, които стоят за разрешаване пред съответната държава. Според характера на въздействието си отделните компоненти на тази цел се обособяват в два основни вида – такива, които стимулират миграцията на населението, и такива, които я ограничават. Същевременно те се диференцират по стадии на миграционния процес и по видове на миграцията, а тяхното направление определя разностранността им и териториалните им различия⁴. В структурата на миграционната политика концепцията се изразява в качеството на стратегия за нейното осъществяване в съответствие с демографските цели, социалните условия и икономическите възможности на държавата, и е съобразена с конкретните управленчески виждания за развитието на отделни нейни територии. Тя представлява специална система от възгледи и представи за характера, състава и обема на средствата и мерките, необходими за реализацията

---

² Рыбаковский, Л. Миграционная политика, её цели и пути осуществления ..., с. 52 и сл.; Рыбаковский, Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика ..., с. 163 и сл.

³ Марианский, А. Современные миграции населения. М. 1969, с. 12 и сл.; Хомра, А. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования ..., с. 5 и сл.

⁴ Рыбаковский, Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика. М, 1987, с. 163 и сл.; Хомра, А. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования ..., с. 5 и сл.; Мойсеевко, В. О содержании и тенденциях миграционных политик..., 62–76; Малева, О. Миграционная политика – составная часть демографической политики..., 76–82;